

Вашиот прирачник за Договорот од Лисабон

ИМПРЕСУМ

Наслов на оригиналот:

YOUR GUIDE TO THE LISBON TREATY

Издавач на оригиналот:

European Communities, Directorate General for Communication
Publication B-1049 Brussels, Belgium

Издавач на преводот:

Konrad-Adenauer-Stiftung во Република Македонија

Координација

Емилија Туцаровска-Горѓиевска, Konrad-Adenauer-Stiftung
Наташа Ценеvsка-Георгиева, Секретаријат за европски прашања

Превод (Конгресен сервисен центар):

Влатко Георгиевски
Јасмина Добровочка
Софија Главинаова
Сашка Пејковска

Јазична ревизија на преводот (Секретаријат за европски прашања):

Јулија Стојановска
Митко Трајчулески

Лектура:

Ивана Коцевска

Печат:

Винсент-Графика

Книгата во pdf. формат можете бесплатно да ја преземете на:

[http:// www.kas.de/macedonia/publications](http://www.kas.de/macedonia/publications)

[http:// www.sep.gov.mk](http://www.sep.gov.mk)

Тираж:

1000 примероци

Ова издание е остварено во соработка со:

Секретаријатот за европски прашања на Владата на Република Македонија

Напомена: Оваа публикација е преведена од оригиналното издание на англиски јазик на Канцеларијата за публикации на Европската унија, преземено од веб страната:

ec.europa.eu/publications/booklets/others/84/en.pdf Преводот на македонски јазик е единствена одговорност на Фондацијата Конрад Аденауер во Република Македонија.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

341.171(4-672ЕУ) (094.2) (035)

ВАШИОТ прирачник за Договор од Лисабон / [превод од англиски јазик

Влатко Георгиевски ... и др.]. - Скопје : Фондација "Конрад

Аденауер", 2011. - 25 стр. ; 21 см

Превод на делото: Your guide to the Lisbon treaty

ISBN 978-9989-2241-8-8

а) Европска унија - Лисабонски договор - Прирачници

COBISS.MK-ID 86761738

СОДРЖИНА

ВОВЕД

УНИЈА ЗА 21 ВЕК

КЛУЧНИ ОДРЕДБИ ОД ДОГОВОРОТ ОД ЛИСАБОН

ДОЗНАЈТЕ ПОВЕЌЕ

Патот до Лисабон

Повеќе информации за институционалните промени

Некои технички термини

ВОВЕД

По децении војни што одзедоа милиони животи, основањето на ЕУ го означи почетокот на една нова ера во која европските земји ги решаваат своите проблеми со разговор, а не со борба.

Денес, членките на ЕУ уживаат многу предности: слободен пазар со валута што ја олеснува и ја прави поефикасна трговијата, создавање милиони работни места, подобрени права на работниците, слободно движење на луѓе и почиста животна средина.

Меѓутоа, првичните правила беа создадени за многу помала ЕУ и ЕУ што не мораше да се соочи со глобалните предизвици, како што се климатските промени, глобалната рецесија или меѓународниот прекуграничен криминал. ЕУ има потенцијал и посветеност за решавање на овие проблеми, но тоа може да го направи само преку подобрување на начинот на кој функционира.

Тоа е целта на Договорот од Лисабон. Ја прави ЕУ подемократска, поефикасна и потранспарентна. Им овозможува на граѓаните и на парламентите поголем удел во она што се случува на европско ниво и преку него Европа има појасен, посилен глас во светот, истовремено штитејќи ги националните интереси.

Договорот од Лисабон овозможува нова граѓанска иницијатива со која со еден милион потписи можете да поднесете петиција до Европската комисија за промовирање нови политички предлози.

Националните парламенти во секоја земја-членка ќе имаат поголема улога во разгледувањето на законите на ЕУ пред истите да бидат изгласани, со цел да се обезбеди дека ЕУ не ги преминува границите на овластувањата кога се работи за прашања што треба да се решаваат на национално или на локално ниво.

Надлежностите на Европскиот парламент ќе бидат поголеми, овозможувајќи им на членовите на Парламентот, кои вие директно ги избирате, поголем глас за поширок опсег прашања.

Спротивно на претходниот Договор (Ница), Комисијата ќе биде составена од по еден комесар од секоја земја-членка.

Овој прирачник објаснува што значи Договорот од Лисабон за вас како граѓанин.

УНИЈА ЗА 21 ВЕК

Договорот од Лисабон беше потпишан на 13 декември 2007 година, од страна на 27 земји-членки на Унијата.

Влезе во сила на 1 декември 2009 година, кога сите земји на ЕУ го ратификуваа во согласност со нивните национални постапки.

Зошто е потребен нов договор?

Европската унија е променета. За четирипати е зголемен бројот на земјите-членки. Изминатата деценија бројот на земјите-членки беше приближно удвоен.

И светот брзо се менува. Европа се соочува со големи предизвици во 21 век, вклучително економската криза, климатските промени, одржливиот развој, енергетската сигурност и борбата против меѓународниот прекуграничен криминал.

Земјите-членки кои заедно го изготвија Договорот од Лисабон согледаа дека постоечките договори не ѝ ги овозможуваат на Европската Унија потребните инструменти за да може да се соочи со овие предизвици и да се справи со овие промени.

Договорот од Лисабон ги изменува и ги надградува претходните договори на ЕУ.

Го зема предвид фактот што ЕУ порасна од шест основачки земји-членки до сегашните 27 земји, како и многуте случувања во изминатите 50 години.

Договорот од Лисабон ќе ги подобри оперативните методи за да обезбеди Унијата во 21 век да функционира што е можно поефикасно и поефективно.

Ѓ ја помага на Европската унија подобро да ѝ служи на вашите интереси и ви овозможува директно да имате удел во европските прашања, преку Граѓанската иницијатива.

Ги штити вашите права преку Повелбата за фундаменталните човекови права.

Ја јакне улогата на Европскиот парламент и ѝ дава нови надлежности на националните парламенти.

Го прави поефикасно донесувањето одлуки на европско ниво.

Овозможува ЕУ да зборува со единствен глас во светот.

Воведува нови мерки за решавање на клучните прашања што влијаат врз квалитетот на животот, како што се климатските промени, меѓународниот прекуграничен криминал и енергетиката.

Во исто време ги штити правата на секоја земја-членка, особено во чувствителните области, како што се оданочувањето и одбраната.

Целите и вредностите на ЕУ

Договорот од Лисабон јасно ги одредува целите и вредностите на Европската унија - мир, демократија, почитување на човековите права, правда, еднаквост, владеење на правото и одржливост.

Договорот од Лисабон се заложува дека Европската унија ќе го реализира следното:

- ќе им понуди на луѓето слобода, безбедност и правда, без постоење внатрешни граници;
- ќе работи за одржлив развој на Европа, врз основа на урамнотежен економски раст и стабилност на цените, висококонкурентна социјална пазарна економија насочена кон целосно вработување и социјален напредок, со висок степен на заштита на животната средина;
- ќе се бори против социјалната исклученост и дискриминација и ќе ја промовира социјалната правда и заштита;
- ќе промовира економска, социјална и територијална кохезија и солидарност меѓу земјите-членки;
- ќе остане посветена на економската и монетарна унија, со еврото како нејзина валута;
- ќе ги негува и ќе ги промовира вредностите на Европската унија пошироко во светот и ќе придонесува за мир, безбедност, одржлив развој на земјата, солидарност и почитување меѓу народите, слободна и фер трговија и искоренување на сиромаштијата;
- ќе придонесува за заштитата на човековите права, особено правата на детето, како и строго почитување и развој на меѓународното право, вклучително почитување на начелата од Повелбата на Обединетите нации.

Ова се основните цели. Договорот од Лисабон е создаден за да ѝ овозможи на Европската унија инструменти со кои ќе ги реализира овие цели.

КЛУЧНИ ОДРЕДБИ НА ДОГОВОРОТ ОД ЛИСАБОН

Поголема демократија, поголема отвореност

Договорот ви овозможува поголем глас во донесувањето одлуки.

Новата **Граѓанска иницијатива** значи дека еден милион луѓе – од население од 500 милиони во ЕУ – од неколку земји-членки, ќе можат да поднесат петиција до Европската комисија за промовирање нови политички предлози.

Ова за првпат ви овозможува директно учество во процесот на донесување закони во ЕУ.

За да се подобри информирањето за тоа како се донесуваат одлуките во ЕУ, Советот на министри сега ќе треба јавно да се состанува кога ќе разгледува и ќе гласа за нацрт-закони.

Со Договорот се зголемуваат областите каде што **Европскиот парламент** го споделува одлучувањето со **Советот на министри**. Тоа значи дека членовите на Европскиот парламент, кои вие директно ги избирате, ќе имаат поголем глас во процесот на донесување закони и донесување на буџетот на ЕУ.

Националните парламенти ќе имаат поголеми можности за вклучување во процесот на одлучување во ЕУ.

Новиот систем за навремено известување им дава право на националните парламенти да коментираат за нацрт-законите и да се осигурат дека ЕУ не ги преминува границите на своите овластувања преку своето вклучување во прашања што најдобро се решаваат национално или локално.

Побрзо, поефикасно одлучување

Договорот од Лисабон ги насочува постапките за одлучување на Европската унија.

Во Советот на министри ќе се прошири гласањето со **квалификувано мнозинство**, наместо едногласното донесување одлуки. Со ова ќе се овозможи побрзо и поефикасно дејствување.

Квалификуваното мнозинство значи дека, почнувајќи од 2014 година, одлуките на Советот на министри ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, застапувајќи најмалку 65% од европското население. Ваквиот систем им дава двојна легитимност на одлуките.

Ќе се применуваат строги правила во однос на сите предлози за одлучување во нови политички области со мнозинско гласање. Секоја земја-членка мора да се согласи на секоја таква промена и националните парламенти ќе имаат право на вето.

Меѓутоа, во важните политички области, како што се оданочувањето и одбраната, и понатаму ќе се одлучува едногласно.

Модернизација на институциите на Европската унија

Клучна цел на Договорот од Лисабон е модернизација на институциите преку кои функционира Унијата и истите да се направат подемократски.

Се создаде нова функција - **Висок претставник на Унијата за надворешни прашања и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата**, со цел да се промовираат активностите на ЕУ на меѓународната сцена и за подобро да се заштитат интересите и вредностите надвор од Унијата. Кетрин Ештон започна да работи на оваа позиција во 2009 година.

За својата работа да ја врши континуирано и конзистентно, Европскиот

совет избира **Претседател на Европскиот совет** со мандат од максимум пет години. Со ова активностите на ЕУ ќе бидат потранспарентни и поконзистентни. Во моментот, прв Претседател е Херман ван Ромпуј.

Претседателот на Комисијата го „избира“ Европскиот парламент, на предлог од Европскиот совет. Жозе Мануел Баросо е во вториот мандат како претседател на Комисијата, до 2014 година.

Договорот од Лисабон потврдува и надградува многу од економските одредби опфатени со претходните договори на ЕУ. Исто така, додадени се и неколку важни нови области. Тие се споменуваат во наредните точки.

Економска политика

Договорот од Лисабон ја потврдува заложбата за постигнување економска и монетарна унија со еврото како валута на ЕУ.

Денес, еврото е валута на 16 земји-членки.

Економска и монетарна унија е суштинската цел на Европската унија. Тоа е витална сила што ќе овозможи враќање на Европа кон просперитет и нови вработувања. ЕУ и земјите-членки заеднички одвојуваат 200 милијарди евра за стимулирање на економијата на ЕУ во моменталната финансиска криза.

Договорот од Лисабон ја официјализира позицијата на Европската централна банка давајќи ѝ статус на институција на Европската унија.

Европската унија во светот

ЕУ се залага за промовирање на вредностите на ЕУ во светот придонесувајќи кон:

- мир и безбедност;
- одржлив развој на планетата;

- солидарност и заемно почитување меѓу луѓето;
- слободна и лојална трговија;
- искоренување на сиромаштијата;
- заштита на човековите права;
- почитување и унапредување на меѓународното право, како што е дефинирано особено со Повелбата на Обединетите нации.

ЕУ е најголемата трговска сила и најголемиот донатор на помош за земјите во развој.

Горенаведеното поставување на Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата ќе овозможи поголема конзистентност со надворешните активности на ЕУ и ќе овозможи Европската унија да зборува со еден глас пред светот. Тој или таа ќе добиваат поддршка од посебна Служба за надворешно дејствување.

Безбедност и одбрана

Договорот од Лисабон јасно ја дефинира улогата на ЕУ во областа на заедничката надворешна и безбедносна политика. Одлуките во врска со прашањата од одбраната ќе продолжат да се донесуваат со едногласност на 27 земји-членки.

Мисиите што ЕУ ги презема надвор од својата територија се со цел зачувување на мирот, спречување конфликти и јакнење на меѓународната безбедност, во контекст на Повелбата на Обединетите нации.

Договорот од Лисабон ја проширува улогата на ЕУ на операции за разоружување, воени совети и поддршка и помош за обновување на стабилноста по конфликти.

Исто така, создава можност за зајакнување на соработката меѓу земјите-членки што сакаат поблиску да соработуваат во областа на одбраната.

Договорот од Лисабон предвидува земјите-членки да ги дадат на располагање на Европската унија своите цивилни и воени капацитети, неопходни за спроведување на заедничката безбедносна и одбранбена политика и ја утврдува улогата на Европската агенција за одбрана.

Воведува клаузула за солидарност (на доброволна основа) кога една земја-членка е жртва на терористички напад, или природна или човечки предизвикана катастрофа.

Правда и криминал

Договорот од Лисабон содржи нови важни одредби за јакнење на способноста на ЕУ за борба против меѓународниот прекуграничен криминал, нелегалната имиграција, трговијата со луѓе, оружје и дрога.

Поедноставувањето што го предлага Договорот од Лисабон значи поголема транспарентност во оваа област, јакнење на улогата на Европскиот парламент и Судот на правдата, и забрзување на постапката на донесување повеќе одлуки со квалификувано мнозинство.

Меѓу другото, новите одредби треба да овозможат Унијата и земјите-членки да обезбедат поефективна заштита на финансиските интереси на Унијата и борба против меѓународниот прекуграничен криминал.

Овие нови одредби го изразуваат почитувањето на различните правни системи и традиции на земјите-членки. Истите, на пример, предвидуваат „повлекување во итни случаи“ што ќе овозможи земја-членка да не учествува во нова мерка, ако смета дека тоа би влијаело на основните аспекти од нејзиниот кривичен систем.

Ирска и Обединетото Кралство, со нивниот правен систем и имајќи предвид дека се надвор од шемата на гранична контрола од Шенген, ќе имаат посебна спогодба што ќе им овозможува да одлучуваат за секој случај поединечно дали ќе учествуваат во законодавството во оваа област.

Социјална политика

Договорот од Лисабон ги унапредува социјалните цели на ЕУ. За сите политики и активности предвидува Европската унија да го земе предвид промовирањето на висок степен на вработување.

Ја согледува клучната улога на економските служби, како што е јавниот сообраќај, телекомуникациите, поштенските служби, снабдувањето со гас и електрична енергија.

Улогата на ЕУ во овие области е ограничена, а земјите-членки имаат доста простор за маневрирање во однос на снабдувањето, функционирањето и организацијата на услугите за ефикасно да одговорат на домашните потреби.

ЕУ треба да се воздржи од какви било активности што би ја намалиле улогата на земјите-членки во обезбедувањето на услугите од јавен интерес, како што се здравството, социјалните услуги, полицијата и безбедносните сили, државните училишта.

Платата, правото на здружување и правилата за штрајк остануваат прашања во надлежност на земјите-членки.

Нови области на соработка

Договорот од Лисабон содржи важни одредби во низа нови политички области за јакнење на способноста на ЕУ за борба против меѓународниот прекуграничен криминал, нелегалната имиграција, трговијата со жени и деца, оружје и дрога.

Денес во светот особено се важни уште две нови области.

Климатски промени: Договорот дава приоритет на целта на ЕУ за промовирање на одржлив развој во Европа, врз основа на висок степен на заштита и унапредување на животната средина.

Договорот се залага се промовирање на меѓународно ниво на мерките за решавање на регионалните и глобалните проблеми поврзани со животната средина, особено климатските промени.

Јакнењето на улогата на ЕУ во однос на климатските промени ќе значи дека Европа продолжува да биде предводник во борбата против глобалното затоплување.

Енергија: Договорот содржи нови одредби што ќе осигурат добро функционирање на пазарот на енергија, особено во однос на снабдувањето со енергија и постигнувањето енергетска ефикасност и заштеда, како и

развој на нови и обновливи извори на енергија.

За сите земји-членки, обезбедувањето извор на енергија е клучен предизвик за иднината.

Договорот од Лисабон ја потврдува заложбата на ЕУ за обединета европска политика за одржлива енергија.

Исто така, обезбедува нова основа за соработка меѓу земјите-членки во областа на спортот, хуманитарната помош, цивилната заштита, туризмот и вселенските истражувања.

Човекови права

Договорот од Лисабон ги признава правата, слободите и принципите утврдени во Повелбата за фундаменталните права и ја дефинира Повелбата како правно обврзувачка.

Земјите-членки ја потпишаа Повелбата во 2000 година. Сега таа е правно обврзувачка.

Тоа значи дека кога ЕУ предлага и спроведува закони мора да ги почитува правата утврдени во повелбата - и земјите-членки мораат да го направат истото при спроведување на законодавство на ЕУ.

Правата што треба сите да ги уживаат ги вклучуваат заштитата на личните податоци, правото на азил, еднаквост пред законот и недискриминација, еднаквост меѓу мажите и жените, правата на децата и повозрасните лица и важни социјални права, како што е заштитата од неправедно разрешување и пристап до социјална заштита и социјална помош.

Договорот од Лисабон, исто така, ѝ дозволува на ЕУ да пристапи кон Европската конвенција за човекови права. Конвенцијата и Европскиот суд за човекови права, кој е надлежен за истата, претставуваат основа за заштита на човековите права во Европа.

ДОЗНАЈТЕ ПОВЕЌЕ

Неизбежно, Договорот од Лисабон е долг документ – преку 300 страници во пречистена форма, вклучувајќи ги анексите и протоколите. Содржи многу одредби од претходните договори на ЕУ, кои се изменети и дополнети.

Овој прирачник го става акцентот на новите елементи во Договорот од Лисабон. Подолу се дадени повеќе информации за клучните промени.

Можете да го преземете целосниот текст на Договорот од Лисабон и пречистените верзии од договорите изменети и дополнети со Договорот од Лисабон и да дознаете повеќе во врска со истиот на интернет-страницата europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm

Патот до Лисабон

Договорот од Лисабон е резултат на дискусии водени шест години меѓу земјите-членки во врска со тоа какви реформи се потребни за да се одговори на предизвиците на 21 век.

1952: Договорот од Париз за основање на Европската заедница за јаглен и челик.

1957: Договорите од Рим за основање на Европската економска заедница и Евроатом.

1986: Единствениот Европски акт

1992: Договорот од Мастрихт

1997: Договорот од Амстердам

2001: Договорот од Ница

29 октомври 2004 година: Договор за Устав на Европа, потпишан од земјите-членки во Рим.

Мај-јуни 2005 година: Франција и Холандија го одбија Договорот со референдум.

13 декември 2007 година: Потпишување на Договорот од Лисабон од страна на 27 земји-членки.

2007 до мај 2009 година: Договорот од Лисабон добива парламентарно одобрување во 26 од 27 земји-членки.

12 јуни 2008 година: Референдумот во Ирска не успева да обезбеди мнозинство во полза на ратификација.

19 јуни 2009 година: Европскиот совет се согласува Европската комисија да продолжи во својот состав да вклучува по еден припадник од секоја земја-членка. Шефовите на држави или влади се согласија на правно обврзувачки гаранции во однос на одредени области што ги идентификуваа ирските власти.

2 октомври 2009 година: Втор референдум во Ирска: мнозинството одлучи во полза на Договорот.

1 декември 2009 година: Договорот влегува во сила.

Повеќе информации за институционалните промени Институции и тела на ЕУ

Главните институции на ЕУ се следните:

- Европски парламент
- Европски совет
- Совет на Европската унија (Совет на министри)
- Европска комисија
- Суд на правдата на Европската унија
- Европска централна банка
- Суд на ревизори

Дополнително, постојат и други тела:

- Комитет на региони
- Европски економско-социјален комитет
- Европската инвестициска банка

Европски парламент

Европскиот парламент е директно избрана институција на ЕУ која ги претставува граѓаните од земјите-членки.

Договорот од Лисабон го зголеми бројот на областите во кои Европскиот парламент ќе учествува во донесувањето закони заедно со Советот на министри, и дополнително ја јакне неговата надлежност во однос на буџетот.

Оваа поделба на надлежностите меѓу Парламентот и Советот на министри е позната како соодлучување.

Соодлучувањето стана вообичаена законодавна постапка. Се применува и на новите политички области, како што се слободата, безбедноста и правдата.

Ова ќе ги зајакне законодавните надлежности на Европскиот парламент.

Договорот од Лисабон му дава на Европскиот парламент поголема улога и при одобрувањето на буџетот на ЕУ.

Европски совет

Европскиот совет е составен од највисоките избрани политички претставници од земјите-членки – премиерите и претседателите кои имаат извршна власт.

Тој ја одредува политичката насока на ЕУ и ги поставува нејзините приоритети.

Со Договорот од Лисабон Европскиот совет станува институција на ЕУ и добива јасно дефинирана улога.

Создадена е нова функција - Претседател на Европскиот совет.

Претседателот на Европскиот совет се избира од членовите на Европскиот совет и може да ја врши таа функција во мандат од најмногу пет години.

Тој или таа раководи со состаноците на Советот, континуирано ја води работата со истиот и ја претставува ЕУ на највисоко ниво во меѓународни рамки.

Ова претставува промена од претходниот систем кога земјите-членки заедно со Претседателството на ЕУ во период од шест месеци, исто така, претседаваа и со Европскиот совет.

Новиот Претседател на Европскиот совет ќе обезбеди поголема транспарентност и конзистентност на активностите на ЕУ.

Совет

Советот на Европската унија поинаку се нарекува и Совет на министри. Составен е од 27 министри на влади кои ги претставуваат секоја од земјите-членки.

Тоа е клучно одлучувачко тело што ги координира економските политики на ЕУ и игра централна улога во надворешната и безбедносната политика.

Законодавните и буџетските на-

длежности ги дели со Европскиот парламент.

Мнозинското гласање ќе стане по-вообичаено во споредба со едногласно донесените одлуки.

Од 2014 година ќе се воведи систем попознат како „двојно мнозинство“: одлуките на Советот ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, кои претставуваат најмалку 65% од европската популација. Овој систем им дава двојна легитимност на одлуките.

Новост со Договорот од Лисабон е тоа што со Советот на министри за надворешни работи ќе претседава Високиот претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата.

Во другите области, како што се земјоделство, финансии и енергетика, со Советот ќе продолжи да претседава министерот од земјата што го има ротирачкото претседателство со ЕУ во период од шест месеци.

Со ова системот на претседателствување со ЕУ ќе биде покохерентен и поефективен.

Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика/заменик на претседателот на Комисијата

Договорот од Лисабон дефинира нова функција за заедничката надворешна и безбедносна политика на ЕУ и заедничката одбранбена поли-

тика. Назначувањето на Висок претставник на Унијата за надворешни работи и безбедносна политика кој во исто време е и заменик на претседателот на Комисијата е нов и голем чекор. Тоа е комбинација на двете претходни функции: Висок претставник за за-едничка надворешна и безбедносна политика и Комесар за надворешни односи.

Тој или таа е назначен/а од Европскиот совет и претседава со Советот на министри за надворешни работи, додека во исто време е и заменик на претседателот на Европската комисија. Тој или таа дава предлози, ја спроведува надворешната политика во име на Советот и ги застапува ставовите на Унијата на меѓународно ниво.

Ова е со цел да ѝ се помогне на ЕУ подобро да ги брани сопствените интереси и вредности на меѓународен план и да може да се изрази со еден единствен глас.

Европска комисија

Европската комисија има за цел независно да ги претставува интересите на Европската унија како целина.

Комисијата е одговорна пред Европскиот парламент.

Тоа е единствената институција на ЕУ со општо овластување да дава предлози за законодавството.

Комисијата, исто така, ги спроведува политиките на Унијата, ја осигурува реализација на буџетот, управува

со програмите на ЕУ, ја претставува Европската унија во меѓународните преговори и обезбедува соодветна примена на договорите.

Кој што прави?

Договорот од Лисабон дефинира:

- кои надлежности ѝ припаѓаат на ЕУ,
- кои надлежности им припаѓаат на земјите-членки,
- кои надлежности се заеднички.

Појасно од претходно, ги дефинира **границите на надлежностите на ЕУ**.

Основно правило е ЕУ да може да ги реализира надлежностите што ѝ се доверени од земјите-членки. Мора да го почитува фактот дека сите надлежности се на земјите-членки.

- ЕУ има исклучителна надлежност за области како што се правилата на конкуренција, монетарната политика на евро-зоната и заедничката пазарна политика.
- Земјите-членки имаат примарна одговорност во областите, како што се здравството, образованието и индустријата.
- ЕУ и земјите-членки ги делат надлежностите во областите, како што се внатрешниот пазар, земјоделството, транспортот и енергетиката.

Други одредби

Договорот од Лисабон ја потврдува **почитта на ЕУ на еднаквоста на земјите-членки** и нивниот национален идентитет, вклучително локалната и регионалната автономија. Се залага за заштита на различните култури и јазици во Европа.

За првпат постои одредба за **земја-членка** ако посака **да може да се повлече од Европската унија** и одредува како да се постапи во таков случај.

Нови надлежности за националните парламенти

За првпат националните парламенти имаат директен удел во европскиот процес на донесување одлуки.

Со Договорот од Лисабон, сите предлог - закони на ЕУ мора да се достават до националните парламенти.

Ќе се воспостави системот на навремено известување и секој национален парламент ќе има осум недели да аргументира ако смета дека предлогот не е соодветен за дејствување од страна на ЕУ.

Ако доволен број национални парламенти се спротивстават на предлогот, тогаш истиот може да се измени или да се повлече.

Ваквиот систем за навремено известување им дава на националните парламенти важна улога во обезбедувањето дека ЕУ не ги надминува надлежностите пре-

ку своето вклучување во прашања што најдобро би се решиле на национално, регионално или локално ниво.

Некои технички термини Правна основа

Договорот од Лисабон го изменува и дополнува Договорот за Европската унија и Договорот за основање на Европската заедница. Тој е последниот од серијата договори за надградување и консолидирање на правната основа на ЕУ.

Според Договорот од Лисабон, ЕУ има својство на правно лице.

Претходно, Европската заедница и Европската унија имаа различни статuti и не функционираа по истите правила за одлучување. Со Договорот од Лисабон се прекинува двојниот систем и Европската унија ќе има свој сопствен правен идентитет.

Со оваа промена ќе се подобри способноста за дејствување на ЕУ, особено во надворешните работи. Договорот од Лисабон ќе ѝ овозможи на ЕУ поефективно, покохерентно и веродостојно дејствување во односите со остатокот од светот.

Гласање со квалификувано мнозинство, двојно мнозинство

Гласањето со квалификувано мнозинство е форма на одлучување што се користи за донесување на многу

од одлуките на Советот на министри. Според Договорот од Лисабон се проширува и на многу нови области и е редефиниран начинот на кој функционира. Од 2014 година, одлуките на Советот ќе треба да бидат поддржани од 55% од земјите-членки, кои претставуваат најмалку 65% од европската популација. Ова е познато како „двојно мнозинство“. Најмалку четири земји ќе бидат потребни за да се формира блокирачко малцинство. Ваквиот систем ги поставува земјите со помалубројно население на поправична основа со поголемите земји-членки.

Во одредени области одлуките ќе продолжат да се донесуваат едногласно. Тука се вклучени оданочувањето и одбраната.

Зајакната соработка

Имајќи го предвид фактот дека Унијата се зголеми, Договорот за Европската унија (изменет и дополнет со Договорот од Амстердам и Договорот од Лисабон) дефинира правила за ситуации каде што одредени земји-членки ќе сакаат да ја продолжат соработка во одредени области. Ова е познато како „зајакната соработка“.

Зајакната соработка значи дека група земји може да дејствуваат заедно без неопходно учество од сите 27 земји. Тоа им овозможува на земјите-членки да останат надвор ако не сакаат да учествуваат, без да ги спречуваат другите земји-членки да дејствуваат заедно.

Супсидијарност, пропорционалност

Одлуките на ЕУ мора да се донесуваат колку што е можно потранспарентно пред граѓаните. На страна од оние области кои се опфатени со исклучителните надлежности, ЕУ не презема активности, освен ако тие се поефективни од активностите што би се презеле на национално, регионално или локално ниво. Ова начело е познато како супсидијарност и дополнително се потврдува со Договорот од Лисабон.

Ова начело е дополнето со начелото на пропорционалност, каде што ЕУ мора да ја ограничи својата активност до таму до каде што е неопходно за постигнување на целите одредени со Договорот од Лисабон.

врз двојна легитимност на луѓето (застапувани од нивните пратеници во Европскиот парламент) и земјите-членки (застапувани од министрите во Советот).

Постапка за соодлучување („вообичаена законодавна постапка“)

Соодлучување е термин што се користи за овластувањето на Европскиот парламент да донесува закони заеднички, на исто рамниште со Советот на министри. Договорот од Лисабон го воведува соодлучувањето во општа употреба. Преку Договорот од Лисабон, постапката по која Европскиот парламент заеднички одлучува со Советот станува „вообичаена законодавна постапка“.

Ова значи дека одлучувањето во Европската унија ќе се базира

Како да контактирате со ЕУ

■ НА ИНТЕРНЕТ

Информации на сите официјални јазици на Европската унија можете да најдете на интернет-страницата: **europa.eu**.

■ ЛИЧНО

Низ Европа постојат стотици локални центри за информирање на ЕУ. Можете да ја пронајдете адресата на центарот најблиску до вас на интернет-страницата **europedirect.europa.eu**

■ НА ТЕЛЕФОН ИЛИ ПО ПОШТА

Europe Direct е сервис кој одговара на ваши прашања во врска со Европската унија. Може да контактирате со овој сервис преку бесплатниот телефон: **00 800 6 7 8 9 10 11**, преку телефон што се наплатува надвор од ЕУ: (+**32-2 2999696**) или преку е-пошта преку интернет-страницата на Europe Direct: **europedirect.europa.eu**

■ ПРОЧИТАЈТЕ ЗА ЕВРОПА

Со само едно кликување имате пристап до публикациите во врска со ЕУ преку интернет-страницата **bookshop.europa.eu**

ПРЕТСТАВНИШТВА НА ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА

Претставништво во Ирска

18 Dawson Street

Dublin 2

Ireland

тел. +353 16341111

интернет: www.ec.europa.eu/ireland/
е-пошта: eu-ie-info-request@ec.europa.eu

Претставништво во Обединетото Кралство

8 Storey's Gate

London SW1P 3AT

UNITED KINGDOM

тел. +44 2079731992

интернет: www.ec.europa.eu/uk

Претставништво во Велс

2 Caspian Point, Caspian Way

Cardiff CF10 4QQ

UNITED KINGDOM

тел: +44 2920895020

интернет: www.ec.europa.eu/uk

Претставништво во Шкотска

9 Alva Street
Edinburgh EH2 4PH
UNITED KINGDOM
тел. +44 1312252058
интернет: www.ec.europa.eu/uk

Претставништво во Северна Ирска

UNITED KINGDOM
тел. +44 2890240708
интернет: www.ec.europa.eu/uk

Делегации во Соединетите Американски Држави

2175 K Street NW
Washington DC 20037
UNITED STATES OF AMERICA
тел. +1 2028629500
интернет: www.eurunion.org
222 East 41st Street — 20th New York, NY 10017
UNITED STATES OF AMERICA
тел. +1 2123713804
интернет: www.eurunion.org

КАНЦЕЛАРИИ НА ЕВРОПСКИОТ ПАРЛАМЕНТ

Канцеларија во Ирска

European Union House
43 Molesworth Street
Dublin 2
IRELAND
тел. +353 16057900
интернет: www.europarl.ie
е-пошта: epdublin@europarl.europa.eu

Канцеларија во Обединетото Кралство

2, Queen Anne's Gate
London SW1H 9AA
UNITED KINGDOM
тел. +44 2072274300
интернет: www.europarl.org.uk
е-пошта: epLondon@europarl.europa.eu

Канцеларија во Шкотска

The Tun, 4 Jackson's Entry
Holyrood Road
Edinburgh EH8 8PJ
UNITED KINGDOM
тел. +44 1315577866
интернет: www.europarl.org.uk
е-пошта: eu-ie-info-request@ec.europa.eu

Во сите земји од Европската унија постојат претставништва и канцеларии на Европската комисија и на Парламентот. Европската унија, исто така, има делегации и во други делови од светот.

ВАШИОТ ПРИРАЧНИК ЗА ДОГОВОРОТ ОД ЛИСАБОН

По децении војни што одзедоа милиони животи, основањето на ЕУ го означи почетокот на една нова ера во која европските земји ги решаваат своите проблеми со разговор, а не со борба.

Денес, членките на ЕУ уживаат многу предности. Меѓутоа, првичните правила за водењето на ЕУ беа создадени за многу помала ЕУ и ЕУ што не мораше да се соочи со глобалните предизвици, како што се климатските промени, глобалната рецесија или меѓународниот прекуграничен криминал. ЕУ има потенцијал и посветеност за решавање на овие проблеми, но тоа може да го направи само преку подобрување на начинот на кој функционира.

Тоа е и целта на Договорот од Лисабон. Ја прави Европската унија подемократска, поефикасна и потранспарентна. Им овозможува на граѓаните и на парламентите поголем удел во она што се случува на европско ниво и преку него Европа има појасен, посилен глас во светот, истовремено штитејќи ги националните интереси.

Оваа брошура објаснува што значи Договорот од Лисабон за вас како граѓанин.